

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntöä kohteena olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta tiedonhallintaa koskevaksi yleislaiksi. Ehdotetun lain tarkoituksena on mm. edistää viranomaisten tiedonhallinnan laatua, tietoturvaluottuutta sekä tietoaaineistojen vastuullista hyödyntämistä. Oikeusministeriön hallintoyksikkö pitää lakiehdotuksen tavoitteita oikeasuuntaisina. Ehdotuksessa pyritään tiedonhallinnan sääntelyn yhdenmukaistamiseen ja ajantasaistamiseen. Uudenlaista yleislakia koskevan ehdotuksen etuna on toimintaympäristön muutosten ottaminen huomioon ja digitalisaation eri ulottuvuuksien saaminen sääntelyn piiriin. Haasteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että yleiselle tasolla jäävää yleislakia on pakko kohtalaisen nopeasti lähteä täydentämään ja täsmentämään asetuksilla, joiden keskeistä sisältöä tai vaikutuksia ei ole tässä vaiheessa tuotu arvioitavaksi. Lisäksi lakiehdotuksessa on jätetty rajat ylittävää asiointia koskevien EU-säädösten vaikutusten vähäiselle huomille (tietosuoja-asetusta lukuun ottamatta). Esimerkkinä näistä on mm. EU:n eIDAS-asetus, jonka mukaan syksyyn 2018 mennessä julkishallinnon on hyväksyttävä palveluissaan toisen jäsenvaltion tunnistusvälineiden käyttö silloin, kun ne vastaavat varmuustasoltaan oman maan tunnistautumisvälineitä.

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

Lakiehdotuksessa on selkeästi havainnollistettu tiedonhallintaan, asiakirjahallintoon ja tietohallintoon liittyvien keskeisten käsitteiden epämääräisyys ja käytön vakiintumattomuus. Oikeusministeriön hallintoyksikkö pitää sääntelyn uudistuksen hyvänä lähtökohtana sitä, että tiedonhallinta sääntelykohteena tulisi määritellä tiedonhallintaan liittyvien tehtävien sekä vastuiden ja velvollisuuksien kautta. Samalla on tärkeä korostaa, että tiedonhallinta käsitteenä ei

ole sääntelykohde. Tietoturvaluottuuden osalta lakiehdotus sisältää merkittäviä parannuksia nykytilaan verrattuna. Ehdotettu laki mahdollistaisi osaltaan tietoturvan ja tietosuojan systemaattisemman toteutuksen viranomaistoiminnassa. Tietoturvan kannalta on lisäksi myönteistä, että nykyisin tietoturva-asetuksessa oleva sääntely korotetaan lain tasolle ja että sääntely uuden lain myötä koskisi koko julkishallintoa eikä pelkästään valtionhallintoa.

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Laissa ehdotetaan säädettäväksi julkisen hallinnon yleisistä velvoitteista tiedonhallinnassa. Lisäarvoa tuovana seikkana voidaan pitää sitä, että lakia sovellettaisiin myös yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin siltä osin kuin niihin sovelletaan julkisuuslain säännöksiä. Samalla ehdotetussa laissa otettaisiin käyttöön uudenlainen käsitemaailma, jossa keskeisiä termejä ovat julkisen hallinnon tiedonhallintakartta, tiedonhallintamalli, tiedonhallintayksikkö ja tiedonhallintalautakunta. Lakiehdotuksessa esitetään perustettavaksi tiedonhallintaan monialainen asiantuntijaviranomainen, tiedonhallintalautakunta. Tiedonhallintalautakunnan tehtävänä olisi päättää arkistoitavista ja tuhottavista tietoaineistoista, valvoa tietoaineistojen rekisteröinnin, säilyttämisen, arkistoinnin ja tuhoamisen menettelyitä sekä antaa suosituksia tiedonhallinnan menettelytapojen ja vaatimusten mukaisuuden toteuttamisesta. Lautakunnan ehdotetut resurssit vaikuttavat täysin alimitoitetuilta tehtäväkenttään nähden. Samalla lautakunnan tehtäväkenttää suurelta osin nykyisin hoitavan Kansallisarkiston rooli tulevaisuudessa käsitellään erittäin epäselvästi. Kansallisarkiston toimintaa koskeva maininta siitä, että "Kansallisarkisto on antanut ohjeita ja määräyksiä arkistolakiin ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lakiin perustuen, mutta määräysten antamisessa on ilmennyt ongelmia nykyisen perustuslain 80 §:n 2 momentissa säädettyyn lainsäädäntövallan delegointisäännökseen nähden", jää irralliseksi perusteluksi tiedonhallintalautakunnan tarpeelle. Tiedonhallintayksikön tehtävien osalta näyttää siltä, että lakiehdotuksessa ei ole kunnolla hahmotettu ministeriöiden nykytilannetta (1.3.2015 lähtien), jossa valtioneuvoston kanslia vastaa tiedonhallintayksikön tehtävistä koko valtioneuvostossa. Tiedonhallintakarttaan liittyen ehdotuksessa on määriteltävä, että ministeriöiden on huolehdittava julkisen hallinnon yleisen tiedonhallintakartan sisällön ajantasaisuudesta. Ehdotuksessa olisi ollut hyödyllistä ottaa huomioon valtioneuvoston kanslian rooli valtioneuvoston tiedonhallinnassa.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Lakiehdotuksen 2 pykälään sisältyvät määritelmät ovat sinänsä ansiokkaasti tiivistettyjä määritelmiä, mutta ainakin tiedonhallintayksikön määritelmässä olisi pitänyt ottaa huomioon valtioneuvoston sisäinen työnjako tiedonhallinta-asioissa.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallintamallia koskevassa 10 pykälässä on tiedonhallinnan avoimuuden kannalta hyödyllinen linjaus siitä, että tiedonhallintayksikön on pidettävä yleisessä tietoverkossa saatavilla ajantasaista tiedonhallintamalliin perustuvaa kuvausta (tiedonhallintakartta). Samaan pykälään sisältyy viittaus siitä, että tiedonhallintayksikkö voi - ilmeisesti omaan arvioonsa perustuen - jättää tietoja pois tiedonhallintakartasta, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen, yleisen turvallisuuden tai järjestyksen taikka tietoturvallisuuden vaarantumisen vuoksi. Tällainen avoimuusrajaus näyttää aivan liian väljältä ja vaikeasti määriteltävänä.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvallisuus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tietoturvallisuutta koskevista pykälästä on saatu selkiytettyä tähän asti epämääräistä turvallisuusluokitusten ja suojaustasojen käyttöä. Tarpeellinen muutos on ehdotetussa 13 pykälässä, jossa säädettäisiin pääsäännöksi, että turvallisuusluokan IV asiakirjoja voitaisiin käsitellä tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti riskiarviointiin perustuen.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuusluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei kommentteja eikä huomioita.

14. Muut huomiot

Ei huomioita.

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

-

Tietoturvallisuus:

-

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

-

Hietanen Aki
OM - OM Hallintoyksikkö